

Motion till riksdagen 2023/24:2413

av **Mauricio Rojas m.fl. (L)**

Kampen mot separatismen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om separatismens drivkrafter och utveckling i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en resolut kamp mot separatismen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kampen mot separatismen förutsätter en kamp för en inkluderande gemenskap, som bjuder in alla som ställer sig bakom det öppna, toleranta och jämställda samhällets grundprinciper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kampen mot separatismen fordrar både verkningsfulla repressiva metoder och omfattande sociala insatser och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att införa en ledningscentral mot separatism inom Regeringskansliet i syfte att samordna och styra myndighetsarbetet mot de separatistiska krafterna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en årlig separatistkarta bör tas fram för att kartlägga separatismens utbredning och karaktär och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i den årliga separatistkartan bör ingå en kartläggning av förekomsten av tystnadskultur och otillåten påverkan riktad mot socialtjänst, skola, polis och annan myndighetspersonal, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en särskild sekretessform för att skydda tjänstemän som arbetar i utsatta områden och mot kriminella grupper bör införas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att otillåten påverkan av tjänsteman bör kriminaliseras som ett brott med högt straffvärde och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att anställda i offentlig verksamhet bör underteckna ett samhällskontrakt gällande sekulära värden och icke-diskriminering i sin tjänsteutövning och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att skapa en separatismlag, dvs. en samlad lagstiftning med specifika brottskategorier för separatistisk verksamhet, och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen mot separatism även bör inkludera särskilda befogenheter för polis, myndigheter och domstol att agera inom detta område och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att riva misslyckade bostadsområden och bygga upp nya attraktiva områden med blandade upplåtelseformer och trygghetsfokus och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kampen för att återta kontrollen över de områden där en parallell samhällsordning härskar bör prioriteras högt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud mot att verka inom en förening eller religiös församling eller annan juridisk person bör kunna utdömas till företrädare ifall föreningen används för att begå brott eller praktiserar eller uppmanar till separatism eller våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör bli enklare att förverka hyreskontrakt till lokaler som används i separatistiska eller systemhotande syften och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ökad information om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) bör införas i våra utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs ett nytt straffrättsligt förbud mot kvinnoförnedrande moralpoliser samt utomrättsliga rättegångar och avtal såsom brudgåva och förmyndare för kvinnor för att godkänna skilsmässor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan bör vara slöjfri upp till tolv års ålder och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att daghem inte ska tillåtas om en förskola ligger tillräckligt nära barnets hem och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kartlägga, slå ut och i specifika fall kriminalisera separatisternas finansieringskällor och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en myndighet med ansvar för all utbetalning av stöd till civilsamhället och kontroll över dess användning och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett register över alla bidrag som betalas ut och över ställföreträdarna för alla föreningar som uppbär samhällsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skydda välfärden från separerande krafter och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga privata aktörer inom välfärden ska skriva på ett nationellt samhällskontrakt och acceptera

demokrati- och jämställdhetsvillkor för att få utföra välfärdsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en fristående myndighet som granskar företag och andra aktörer som agerar inom den skattefinansierade välfärdssektorn med rätt att neka stöd ifall dessa inte uppfyller samhällskontraktet och tillämpar demokrati- och jämställdhetskraven, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Separatismen

Den 2 oktober 2020 höll den franske presidenten Emmanuel Macron ett mycket uppmärksammat tal om kampen mot separatismen. Det beredde vägen för den lag som stiftades den 24 augusti 2021 ”om respekten för republikens principer”, i vardagligt tal känd som ”lagen mot separatismen”. Där fastställs flera nya brottskategorier och en utvidgad skolplikt, det införs strikta krav och kontroller gällande föreningslivets avsikter, finansiering och verksamhet samt nya bestämmelser om den offentliga sektorns neutralitet i trosfrågor, inklusive de offentligt finansierade tjänsterna som erbjuds i privat regi.

Den nya lagen har formulerats i allmänna termer, men som det tydligt framgår av Macrons tal i oktober 2020 är syftet att motarbeta den islamistiska separatismen, som presidenten definierade i det talet som ”ett medvetet politisk-religiöst projekt som konkretiseras genom upprepade avsteg från republikens värdegrund, som ofta resulterar i bildande av ett motsamhälle”. Det handlar enligt Macron inte om en religion i strikt mening, utan om en politisk ideologi ”som hävdar att de egna lagarna är överlägsna republikens”, ”en offentligt uttalad vilja, en metodisk organisering i syfte att överträda republikens lagar och skapa en parallell ordning, hävda andra värderingar, utveckla en annorlunda samhällsorganisation, separatist i ett första steg, men vars slutmål är att uppnå en total kontroll”.

Bakgrunden till Macrons initiativ var en skrämmande verklighet: ett femtiotal allvarliga islamistiska terrordåd som kostat kring tre hundra fransmäns liv. Attacken mot tidskriften Charlie Hebdo i januari 2015, Bataclanmassakern i november samma år samt attentatet i Nice i juli 2016 är de mest kända våldsdåden i en skakande serie av blodiga händelser, som bara ett par veckor efter Macrons tal skulle mynna ut i den brutala halshuggningen av historieläraren Samuel Paty som bestraffning för att han, enligt en uppdiktad berättelse av en 13-årig flicka, hade visat en nakenbild av profeten Muhammed vid en av sina lektioner.

Dessa händelser är några av de mest dramatiska uttrycken för en omfattande förekomst av diverse islamistiska och jihadistiska organisationer och nätverk, bland vilka tusentals källarmoskéer utgör navet för den militanta fundamentalismens spridning och rekrytering av unga proselyter bland Frankrikes fem miljoner muslimer. Dessa organisationer och nätverk utför också, och detta är en avgörande aspekt som förklarar mycket av deras dragningskraft, väsentliga sociala uppgifter och skapar en känsla av tillhörighet och gemenskap i områden som oftast präglas av rotlöshet, marginalisering och fattigdom. Denna kombination av politisk ideologi, religion, militant kamporganisation, identitetsskapande gemenskap och social välfärdsinrättning är ett mönster

som har karakteriserat och till stor del ligger bakom framgångarna för den mest berömda och inflytelserika av alla islamistiska organisationer: Muslimska brödrskapet.

Häri finns den uppenbara länken mellan separatism, social utsatthet och utanförskap, någonting som Macron med kraft underströk i talet från oktober 2020: ”Vi själva har skapat vår egen separatism. Det är våra bostadsområdets separatism, republikens gettoisering (...) vi har skapat en anhopning av extrem fattigdom och svårigheter (...) Vi har samlat ihop skolans och de ekonomiska problemen i vissa bostadsområden i republiken.”

Macron länkade ihop denna sociala utsatthet och republikens tillkortakommanden med separatisternas framgångsrecept: att koppla samman väsentliga sociala välfärdsfunktioner med ett radikalt budskap. Så uttryckte han sig: ”Vi har på detta sätt skapat bostadsområden där republikens löften inte längre har hållits, områden där just av den anledningen har dessa budskap, i dess mest radikala former, varit lockande och en källa till hopp, eftersom de har levererat och fortsätter att leverera – låt oss vara ärliga – lösningar för att utbilda barnen, lära sig modersmålet, ta hand om de äldre, få tillgång till olika tjänster och kunna idrotta.”

Detta ”sociala ansikte” hos den islamistiska separatismen är i själva verket ett grundläggande drag hos all separatism och dess förmåga att skapa motgemenskaper, med dess solidaritetsmekanismer och starka lojalitetsband. Det berömda omertà eller den tystnadskultur som råder i maffiakontrollerade områden i Italien baseras inte bara på rädslan, utan också på ett faktiskt beroende av och ofta tacksamhet för de separatistiska maktstrukturernas, ofta personifierade av deras ledande gestalter, förmåga att leverera väsentliga tjänster och favörer.

Macrons perspektiv och hans sätt att använda begreppet separatism har varit nydanande, även om företeelsen i sig är urgammal och förekommer i de mest olikartade miljöer och länder. Dittills hade detta begrepp nästan uteslutande begagnats i samband med nationalistiska rörelser, som ville frigöra en del av ett lands territorium där en given etnisk-kulturell minoritet bodde, exempelvis basker, katalaner, korsikanare, valloner, irländare och skottar. Nu handlar det istället om en intern separatism: skapandet av bostadsområden och nätverk inom ett land som de facto fungerar som ”motsamhällen” (”contre-société” är Macrons begrepp), där det råder en alternativ maktordning och kultur, som inte bara trotsar det omgivande samhällets grundläggande maktstrukturer, normer och principer utan gör anspråk på att vara överlägsna och ta deras plats. Den franska lagen är på detta sätt det första systematiska försöket att formellt definiera och angripa en ytterst problematisk företeelse, som numera återfinns runt om i Västeuropa.

I Sverige var det Liberalerna som under valrörelsen 2022 lanserade begreppet separatism och krävde verkningsfulla åtgärder i syfte att motarbeta vad partiet uppfattade som ett allvarligt hot mot samhällssammanhållningen och hela den demokratiska rättsordningen. Bakgrunden i detta fall var de skakande kravaller som bröt ut i flera svenska städer under påsken 2022 med stor förödelse och hundratals skadade poliser som följd.

I en debattartikel som publicerades i Svenska Dagbladet den 31 maj 2022 refererar Liberalernas partiledare Johan Pehrson till Macrons banbrytande initiativ: ”Det Macron har gjort i Frankrike, genom en ärlig och öppen debatt och konkreta förslag för att bekämpa separatismen, är helt rätt och borde också ha gjorts i Sverige för många år sedan.” Och han skriver vidare:

Påskkravallerna som följde koranbränningar i ett stort antal svenska städer måste bli en brytpunkt för svensk integrationspolitik. Vi såg islamister och gängkriminella kasta sten på polis för att döda. I flera fall tillsammans med mycket unga personer. Ingen kan längre blunda för att det i Sverige finns en mycket kraftigare och mer organiserad rörelse än vad det politiska etablissemanget har förstått. De vill splittra vårt land och undergräva vår gemensamma demokrati (...) Enklaver är nu på väg att permanentas i de utsatta områdena där gängkriminella och islamister tar över och i praktiken sätter våra lagar och demokratiska värderingar ur spel.

Separatism och mångfald

Det fenomen som Macron hade i sikte får dock inte sammanblandas med den mångfald av formella och informella organisationer och nätverk som på ett naturligt sätt frodas inom ramen för ett öppet samhälle. Olika livsstilar, religiösa åskådningar, preferenser och intressen ger upphov till ett rikt ekonomiskt, socialt, kulturellt och politiskt liv. Det är så medborgarnas frihet gestaltas på ett konkret sätt och den gemensamma politiska ordningen finns för att skydda denna fullt legitima och berikande mångfald.

Separatismen å sin sida är i själva verket motsatsen till det öppna samhällets frihetsbejakande mångfald: Dess yttersta syfte är att skapa öar av enfald och ofrihet. Kontrollen över individernas tänkande och livsval är dess uttalade mål, och likaså kontrollen över fysiska miljöer, som på det viset de facto separeras från samhället i övrigt.

Som sådant begränsas inte detta fenomen till islamismens närvaro och gärningar, utan det omfattar en brokig skara av samhällsföreteelser och rörelser som delar detta frihetsinskränkande syfte. Därför kan det vara problematiskt att, som Macron gör, enbart lyfta fram den islamistiska separatismen. Det råder dock ingen tvekan om att islamismen i våra dagar är den mest genomtänkta, långtgående och hotande formen av separatism både i ett vidare perspektiv och i Sverige, men denna omständighet får inte dölja eller förringa betydelsen av andra former av separatism, som också kringskar individens rättmätiga frihet, underminerar den existerande rättsordningen och motarbetar existensen av en grundläggande gemenskap av delade värderingar och förhållningssätt. Det kan gälla separatistiska strävanden från andra religiösa fundamentalister eller trossamfund, klanvälde, hedersförtryckande miljöer och gangstergång. Dessutom kan flera av dessa separatismer interagera med varandra på ett sätt som förstärker deras makt och effektivt urholkar rättsstatens närvaro och handlingskraft.

En företeelse som förtjänar en särskild uppmärksamhet är den koncentration av personer med samma etnisk-nationella ursprung i vissa regioner, städer, bostadsområden och yrken som brukar förekomma under perioder av intensiv invandring. Förra statsministern, Magdalena Andersson, uttalade sig om detta på ett sätt där sådan etnisk koncentration i sig framstod som problematisk och icke önskvärd: ”Vi vill inte ha Chinatown, Somalitown eller Little Italy”, sa hon rakt av.

Det handlar om en olycklig sammanblandning av två besläktade men olikartade företeelser: å ena sidan, en naturlig och fullständigt rationell tendens att använda sig av den egna gruppens närhet, solidaritet samt så kallade etniska resurser och klassresurser som en plattform som kan underlätta integrationen i ett nytt land, och, å den andra, användandet av dessa omständigheter och resurser för att vända ryggen mot mottagar-samhället och skapa maktstrukturer och förhållningssätt som strider mot de allmänt gällande. Att det kan vara på det ena eller på det andra sättet beror till stor del på

gruppens resurser i samspel med det vi kan kalla ”integrationskontexten”, det vill säga de förutsättningar och möjligheter som mottagarlandets strukturer, institutioner, normer och kultur skapar för olika gruppers integration.

Svenskarnas mycket framgångsrika etablering i USA kan illustrera det första alternativet. I detta fall fungerade en mycket stark sammanhållning och solidaritet inom gruppen som ett kraftfullt integrationsredskap. Boendekoncentrationen var mycket hög på många platser i Minnesota, för att inte tala om den främsta ”svenska staden” i Amerika, Chicago, där Swede Town eller Smoky Town, som den också hette, var ett extremt etniskt segregerat och utsatt område. Svenska immigranter och deras barn gifte sig i regel med andra svenskar, jobbade på svenska företag, speciellt inom byggbranschen (därav talesättet ”the Swedes built Chicago”), talade oftast svenska, läste svenskspråkiga tidningar, samlades i svenska kyrkor, men bröt också mot lagen på ett karakteristiskt svenskt sätt, inte minst vad det gäller fylleribrott.

Allt detta hindrade emellertid inte en i stort sett mycket välfungerande anpassning till mottagarsamhället, utan tvärtom. Så småningom skulle denna integrationsprocess baserad på den egna gruppens sammanhållning och resurser leda till en mer eller mindre total assimilation. Liknande historier gäller för många andra invandrargrupper i Amerika, däremot inte för alla, speciellt inte när gruppen konfronterades med särskilt ogynnsamma integrationsvillkor präglade av stark diskriminering och till och med öppen rasism och förföljelse.

Sveriges resa från utsatthet och utanförskap till separatism

Separatismen växer inte från den ena dagen till den andra och kan inte slå rot i ett samhälle om det inte finns en bördig jordmån som gör dess framväxt möjlig. Separatismen har, med andra ord, en historia och specifika sociokulturella existensbetingelser som måste studeras för att till fullo kunna förstå denna företeelses uppkomst och drivkrafter.

En sådan betraktelse är viktig inte bara för att förstå den fullt utvecklade separatismens tillblivelse utan också för att den hjälper oss att förstå den mångfald av situationer som präglar dagens svenska verklighet, där den fullödiga separatismen kan ses som slutstationen i en lång resa som har många mellanliggande hållplatser och som inte nödvändigtvis leder till detta extrema uttryck för ett samhälles fragmentisering. För att nå dit behövs det en hel del samverkande omständigheter och impulser som tillspetsar samhällsföreteelser som oftast inte når lika radikala former.

I den historiska utvecklingen kan vi differentiera olika grader av problemfylld separation från samhället i övrigt, från utsatthet i socioekonomiska termer och utanförskap som sociokulturellt fenomen till separatismen i olika skepnader, som går från maffialiknande former av kontroll över personer och territorier till organiserade nätverk med internationella kopplingar och våldsbejakande ideologiska motiv.

Separatismens svenska förhistoria kan spåras tillbaka till åtminstone 1980-talet. Det var redan då, trots en mycket stark högkonjunktur och växande sysselsättningsnivåer, som man kunde observera dysfunktionella tendenser mot framväxten av bostadsområden präglade av låga sysselsättningsnivåer, högt bidragsberoende och ökande fattigdom.

I Storstadsutredningens slutbetänkande från 1990, *Storstadsliv: Rika möjligheter – Hårda villkor* (SOU 1990:36), finner vi följande beskrivning av utvecklingen under 1980-talets högkonjunktur: ”Det stora bidragsberoendet i storstäderna tyder på att andelen personer som hamnat utanför arbetsmarknaden ökat under åttiotalet. Detta har skett samtidigt som det har rått högkonjunktur och en snabb omvandling av näringslivet. Det stora socialbidragsberoendet tyder således på att det finns stora grupper – ungdomar, äldre med låg utbildning samt invandrare – som har haft svårigheter att få ett ordentligt fotfäste på arbetsmarknaden trots den uttalade bristen på arbetskraft.”

Utredningens slutsats lydde så här:

Vår analys av storstäderna pekar sammanfattningsvis på många paradoxala drag i storstädernas utveckling. Den ekonomiska utvecklingen är förhållandevis gynnsam och sysselsättningsläget är relativt positivt. Å andra sidan finns också välfärdsbrister, som till och med har förstärkts under 1980-talets ekonomiska framgångsår. Vi tänker i första hand på den ökade utslagningen från arbetsmarknaden, det ökade socialbidragsberoendet samt den tilltagande boendesegregationen.

Några år senare kunde Storstadskommittén bekräfta denna bild, särskilt vad gäller det höga socialbidragsberoendet. I kommitténs slutbetänkande från 1998, *Tre städer: En storstadspolitik för hela landet* (SOU 1998:25), kan följande läsas: ”Viktigt att iakttä är att andelen socialbidragstagare i områden med extremt låga inkomster var i genomsnitt 25 procent under slutet av 1980-talet, trots att den svenska ekonomin då var överhettad och det rådde mer eller mindre full sysselsättning. Drygt hälften av alla stadsdelar i denna grupp gick opåverkade igenom 1980-talets högkonjunktur. Andelen socialbidragstagare var oförändrat hög eller ökade till och med.”

En analys av hur denna utveckling slog specifikt mot invandrade personer och förändrade deras tidigare så starka ställning vid den svenska arbetsmarknaden presenterades 2002 av Jan Ekberg och Mats Hammarstedt i *Ekonomisk Debatt* (30:4): ”Fram till mitten av 1970-talet var invandrarna väl integrerade på arbetsmarknaden. Detta gällde även för flyktingar som då hade kommit till Sverige (...) Under slutet av 1970-talet uppkom de första tecknen på ökad arbetslöshet bland invandrare. Försämringen blev allt tydligare under 1980-talet trots den dåvarande kraftiga högkonjunkturen i svensk ekonomi med stor efterfrågan på arbetskraft och trots genomsnittligt hög utbildningsnivå bland 1980-talets nyinvandrade.”

Det var ett uppseendeväckande konstaterande, som tydde på att det, trots den goda efterfrågan på arbetskraft och en komparativt hög genomsnittlig utbildningsnivå hos nykomlingarna, fanns omständigheter som försvårade invandrarnas arbetsmarknadsintegration. Diskrimineringen var en ofta utpekad faktor bakom denna utveckling, men ett trögt och passiviserande flyktingmottagande kombinerat med en stel arbetsmarknad som skyddade den etablerade arbetskraften till priset av nykomlingarnas utanförskap och otrygghet var också faktorer som brukade nämnas i detta sammanhang.

Att miljonprogramområdena höll på att omvandlas till utsatthetens hemorter blev alltmer uppenbart. ”Det var inte så här vi hade tänkt oss det”, sa dåvarande statsminister Ingvar Carlsson vid ett besök i Angeredsområdet i Göteborg i november 1989. Det var ett framtidsbekräftande av ett misslyckande för mycket mer än en byggnadsform.

Dessa tidiga tendenser förstärktes på ett avgörande sätt under den djupa lågkonjunkturen som började år 1990, på slutet av Ingvar Carlssons socialdemokratiska regering. Sysselsättningen minskade med drygt en halv miljon arbetstillfällen mellan 1990 och 1993. 1995 fanns det ett underskott på 640 000 jobb om man utgår från den andel av befolkningen som var sysselsatt 1990. Denna enorma jobbförlust fördelades mycket

olika mellan olika kategorier i den svenska befolkningen. I 1998 års rapport från SNS Valfärdspolitiska råd konstateras följande angående 1990-talets kris: ”Resultatet blev en kraftig höjning av arbetslösheten. Denna drabbade alla åldersgrupper, men främst de unga. Sysselsättningen minskade ännu mer än arbetslösheten steg. Det var nästan uteslutande unga människor som kom att ställas utanför arbetskraften (...) En särskilt utsatt grupp har varit invandrarna ifråga om både arbetslöshet och sysselsättning.”

Alltså, samma grupper som redan före krisen hade varit särskilt utsatta – unga och invandrare, och många gånger unga invandrare – kom att få ta de hårdaste smällarna under 1990-talets djupa lågkonjunktur. Mellan 1988 och 1997 minskade sysselsättningen bland personer i åldern 16–34 år med ungefär 400 000 individer. Av dessa övergick bara en mindre del till att studera. Merparten hade 1997 blivit arbetslösa (drygt 120 000 individer) eller helt enkelt hamnat utanför arbetskraften av andra skäl än för att studera (110 000 individer). Bland invandrarna var sysselsättningsnedgången ännu tydligare. Mellan 1990 och 1994 förlorade var tredje sysselsatt utländsk medborgare sitt jobb och antalet arbetslösa i denna kategori mer än femdubblades.

Denna oerhört koncentrerade utslagningseffekt på kategorin invandrare och unga har givetvis mycket att göra med hur våra arbetsmarknadsregler är strukturerade, särskilt arbetsrättens centrala princip om ”sist in först ut”.

Denna utveckling fick en stark inverkan på såväl inkomstläget som försörjnings-situationen. Bidragsberoendet ökade markant och 1997 fanns det enligt SCB nästan 100 000 hushåll som fick socialbidrag i minst tio månader under det året. Samtidigt hamnade allt fler utlandsfödda under de normer som Riksrevisionsverket satt upp för ett existensminimum. I perioden 1990–95 hade ungefär 50 000 invandrarhushåll med ursprung i utomeuropeiska länder disponibla inkomster som låg under dessa normer. 1998 fanns det sammanlagt drygt 150 000 invandrarhushåll som fick socialbidrag.

Storstadskommittén (SOU 1998:25) beskriver på följande sätt utvecklingen i de bostadsområden som redan före 1990-talets kris betraktades som utsatta:

Rapporten visar att flertalet av de stadsdelar som förra Storstadsutredningen i slutet av 1980-talet identifierade som utsatta har haft en fortsatt negativ utveckling under 1990-talets första hälft. I utsatta stadsdelar med mycket och extremt låga inkomster har andelen låginkomsttagare ökat högst väsentligt medan andelen höginkomsttagare har minskat (...). Hög arbetslöshet, minskade inkomster och ökade bostadskostnader har drivit upp social- och bostadsbidragsberoendet oerhört mycket i de utsatta stadsdelarna. Redan i slutet av 1980-talet var socialbidragsberoendet högt i dessa stadsdelar, men det har ökat ytterligare under 1990-talet.

Det handlar, med andra ord, om långsiktiga processer, som verkade redan under de ”goda tiderna” men fick en dramatisk acceleration under lågkonjunktursens år. I detta sammanhang spelar den långvariga jobbkris som började på 1990-talet en avgörande roll. Den sysselsättningsgrad som uppnåddes 1990 skulle aldrig uppnås igen.

Åren 2000/02 fanns det ungefär 11 000 jobb mindre i Sverige i jämförelse med läget 1980/82, men under samma period hade befolkningen i arbetsför ålder ökat med nästan 400 000 individer. Det är således föga förvånande att många slogs ut från arbetsmarknaden, inte minst bland flyktingar och nyinvandrade personer vars totala antal ökade med 378 000 personer eller 60 procent mellan 1980 och 2000.

Begreppet utanförskap började på den tiden att användas för att summera de mest karakteristiska dragen i det nya urbana landskap som vuxit fram i Sverige. Så till exempel i slutsatserna till Storstadskommitténs underlagsrapport Delade städer från 1997 (SOU 1997:118): ”Vad är det då som karakteriserar dem som bor i de socialt och

ekonomiskt mest utsatta områdena i storstäderna? Jo, det är utanförskapet som är det mest påtagliga gemensamma draget.”

Det var denna process som kartlades i Folkpartiets Utanförskapets karta från december 2004. Genom att kombinera statistiska uppgifter gällande sysselsättning, skolresultat och valdeltagande kunde konstateras att det som i kartan kallades ”utanförskapsområden” hade gått upp från tre stycken 1990 till 136 år 2002.

Den främsta orsaken till utanförskapets explosiva framväxt var ett formligt sysselsättningssammanbrott i Sveriges mest utsatta bostadsområden. Enligt SCB:s statistik fanns det 9 bostadsområden i hela Sverige år 1990 där mindre än hälften av de boende mellan 20 och 64 år arbetade. 2002 fanns det 91 sådana områden. Om man tittar på bostadsområden med en sysselsättning under 60 procent uppgick de till 24 stycken år 1990 och till 252 år 2002.

Det handlade dock om mycket mer än det försämrade sysselsättningsläget. Det var en process där utsattheten utvecklades till ett kvalitativt nytt fenomen, som beskrevs på detta sätt i Utanförskapets kartas inledande stycke:

Ett nytt socialt landskap har vuxit fram i Sverige, ett landskap präglad av utestängning från arbetsmarknaden, bostadssegregation, bidragsberoende, maktlöshet och sårbarhet. Det handlar om tiotusentals människor för vilka den vitala sociala rörligheten har upphört att fungera och om bostadsområden vars liv nästan helt präglas av socioekonomiska villkor som på ett markant sätt skiljer sig från samhället i övrigt. Det är områden där utanförskapet har blivit det sammanfogande kittet i en kollektiv identitet som grundar sig på en stark känsla av att bli utstött och inte tillhöra gemenskapen i övrigt.

Kombinationen av socioekonomisk utsatthet, bostadssegregation och väsentliga kulturella skillnader gav upphov till ett djupt utanförskap som både i intensitet och i dess följder skiljer sig från andra situationer präglade av marginalisering och utsatthet:

Begreppet utanförskap kan definieras på många olika sätt. I detta sammanhang ska vi använda begreppet utanförskap för att definiera en situation i vilken individer eller grupper av individer står utanför en rad centrala samhällsarenor: arbetsmarknad, föreningsliv, politiska organisationer, kulturliv, idédebatt osv. Dessa olika arenor bildar kärnan i de maktrelationer som formar samhällslivet i stort och ger tillträde till såväl resurser som möjligheter. Utanförskapet kan bli ännu djupare när det kombineras med invandringen och existensen av betydande kulturskillnader mellan de som lever i utanförskap och majoritetsbefolkningen. Då kan en situation uppstå i vilken de grupper som lever i utanförskap inte ens förstår hur dessa centrala samhällsarenor fungerar och inte heller den uppsättning av värderingar och kulturella referenspunkter som ger dessa arenor dess sammanbindande kulturella kitt. Detta är vad vi kan kalla djupt utanförskap och det skiljer på ett markant sätt den situation i vilken invandrade grupper kan befinna sig, gentemot infödda grupper som också drabbas av utslagning och utanförskap.

Detta analytiska perspektiv ledde till följande beskrivning av såväl läget i landet som de processer som var i gång i utanförskapets Sverige:

Betydande öar av djupt utanförskap återfinns i dag i nästan alla stora och medelstora svenska städer. Den fysiska koncentrationen av individer och grupper vars liv präglas av denna typ av utanförskap har ytterst allvarliga konsekvenser. När livet för en majoritet av de som bor i ett område helt och hållet präglas av socioekonomiska villkor och kulturella referensramar som på ett radikalt sätt skiljer sig från samhället i övrigt omvandlas den individuella utsattheten till kollektiva processer med en egen dynamik. Dessa processer återverkar i sin tur på ett avgörande sätt på individernas livsomständigheter, inte minst på sättet att både uppleva och hantera den egna utsattheten. Då uppstår kollektiva förhållningssätt samt gemensamma referens-

punkter och värderingar som bildar grunden för en specifik kultur, en kultur som helt kretsar kring det utanförskap som alla delar med varandra och som präglar livets alla situationer. Detta leder till en process där utanförskapet i sig genererar mer utanförskap och där utanförskapets kultur går i arv till nya generationer, som i sin tur ser sina livschanser begränsas ännu mer av detta kulturella arv. Detta betyder att det som från början var verkan – utanförskapet – omvandlas till orsak. Allt pekar i dag på att det svenska utanförskapet har gått in i denna ytterst besvärliga och självgenererande dynamik.

Det som idag brukar kallas parallellsamhälle fanns inte med i analyserna från 2000-talets början, även om begreppet hade myntats redan 1996 av den tyske sociologen Wilhelm Heitmeyer. Sedan dess har begreppet vunnit alltmer acceptans. I sina rapporter om läget i utsatta områden har den svenska polisen utarbetat en tämligen användbar definition av ”parallella samhällsstrukturer”. Så står det till exempel att läsa i rapporten Utsatta områden: Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen från 2017:

I detta sammanhang avses ”ett tillstånd av social ordning” som kan tillgodose behov genom alternativa lösningar parallellt till det lagstadgade samhällssystemet och samhällsfunktionerna. Parallella samhällsstrukturer är problematiska när de bidrar till en alternativ social ordning i lokalsamhället, som hotar eller utmanar den svenska demokratiska samhällsordningen och svensk lag. Likaså när den alternativa lösningen sker i en gråzon, mellan den legala och illegala samhällskontexten, och/eller försätter individen i en beroendeställning, en rättslös eller annars utsatt situation.

Begreppet pekar på en situation som kan beskrivas som en utveckling av utanförskapet till en ny nivå där parallella maktstrukturer, kontrollmekanismer och värderingar ersätter de rådande i ett visst samhälle och blir dominerande i ett givet område och/eller i ett mänskligt nätverk, som sammansvetsas med hjälp av en mångfald olika principer och relationer: familje- eller klantillhörighet, etnicitet, ursprung, religion, livsstil med mera. Det handlar om en parallell samhällsordning på mikronivå som kan uppfylla en rad viktiga materiella och existentiella behov för människor i en situation präglad av utsatthet och utanförskap genom att ge dem tillgång till väsentliga resurser men också, och denna aspekt är central, tillträde till en meningsgivande och identitetsskapande gemenskap.

Det är grunden till separatismen i dess mest basala form. Ingen stark gemenskap, och än mindre parallella maktstrukturer, uppstår om de inte uppfyller viktiga funktioner för de individer som kommer att ingå i den. Och ingen betydelsefull gemenskap kan bestå om den inte utvecklar en uppsättning sammanhållande berättelser, värderingar, beteenderegler och identitetsmarkörer. Så är det vad gäller de nationella gemenskaperna, men likaså för de mikrogemenskaper som kommer att utmana deras materiella och symboliska ordning.

Ansatser till framväxten av parallellsamhällen med anspråk på symbolisk eller faktisk territoriell kontroll var tidiga i Sverige. Redan i början på 1990-talet fanns det en linje under Rosengårdsviadukten. På ena sidan stod skrivet ”Här slutar Sverige”, på den andra ”Här börjar Rosengård”. På den tiden var Rosengård ett av de få bostadsområden som kunde klassas som utanförskapsområde och det var inte många som insåg allvaret i det som kunde framstå som några busungars stim och stoj. Nu vet vi bättre.

Den parallella gemenskapens, utanförskapets gemenskaps-, identitets- och stolthetsbyggande funktion med tydliga konfrontativa inslag, blev tidigt uppmärksammat i olika medier. Den territoriella kontrollen och dess våldsamma följder blev påtagliga

företeelser vid 00-talets mitt. Den 25 april 2004 publicerade Dagens Nyheter en stor artikel om just Rosengård. Två korta meningar ur den räcker för att sammanfatta en situation som så småningom skulle gälla i allt fler utanförskapsområden runt om i Sverige: ”Allt som går i uniform riskerar att attackeras i Rosengård. Till och med brandkåren råkar illa ut.”

Det mest dramatiska uttrycket för parallellsamhällenas utbredning och förtryckande kontroll i form av utbrett hedersförtryck blev också uppmärksammat, inte minst efter mordet på Fadime Sahindal i januari 2002. Enligt en kartläggning gjord av länsstyrelserna i början av 2004 torde det ha funnits mellan 1 500 och 2 000 fall av hedersrelaterat våld, men mörkertalet var stort. Läget var så allvarligt för uppemot 300 flickor och kvinnor att skyddat boende bedömdes som nödvändigt i deras fall.

Separatismens konsolidering och expansion

Tre avgörande typer av separatistiska strukturer kommer att få en kraftig utveckling i Sverige under 2000-talets första två decennier: klaner, kriminella gäng och islamistiska nätverk. Alla dessa strukturer träder fram redan under 1900-talets slutdecennier, konsolideras under 00-talet och upplever en mycket stark expansion under 2010-talet. Så till exempel de första medlemmarna i den ökända Ali Khan-klanen, med säte i förorten Angered i Göteborg och rötter i området Mardin i östra Turkiet, kom till Sverige redan på 1980-talet. Enligt Johanna Bäckström Lernebys välkända bok *Familjen år 2020* bestod klanen av kring 120 individer med förmåga att ”sprida skräck i en stadsdel med drygt 50 000 invånare”.

Vad gäller kriminella gäng beskriver Lasse Wierup i *Gangsterparadiset* en utveckling som går från ”en handfull” organisationer, dominerade av ”internationella mc-klubbar med internationell outlawprofil”, till ett femtiotal vid 00-talets mitt för att sedan expandera och diversifieras på ett makalöst sätt inte minst i utsatta områden:

Den otvetydigt största förändringen mellan 2010 och 2020 är dock att antalet territoriella nätverk i utsatta bostadsområden har ökat explosionsartat. När polisens nationella operativa avdelning, NOA, 2017 gjorde en första rikstäckande inventering beräknades att totalt cirka 200 geografiskt baserade nätverk hade etablerat sig i 61 utsatta bostadsområden i Götaland och Svealand. Även på orter utan utsatta områden har liknande strukturer vuxit fram och skapat otrygghet och rädsla (...) Den kriminella nätverksmiljön i Sverige kan därmed uppskattas till totalt minst 350 konstellationer, vilken innebär långt mer än en tredubbling jämfört med 2010.

De islamistiska nätverken är många och har under 2000-talets första två decennier vuxit sig mycket starka i utanförskapets Sverige, men deras etablering i landet går tillbaka till 1980-talet och utspelar sig långt utanför förortsområdenas gränser. Det var då den historiskt mest kända av alla islamistiska organisationer, Muslimska brödraskapet, fick fotfäste i Sverige. Johan Westerholm ger följande bild av denna etablering i boken *Islamismen i Sverige*: ”Den mest namnkunniga och inflytelserika islamistiska rörelsen – Muslimska brödraskapet – är sedan på 1950-talet etablerat i Europa och fick på 1980-talet fäste i Sverige. Det svenska öppna samhället och höga tilltro till staten har visat sig vara ett statsskick som är perfekt för Brödraskapet att etablera sig i (...) Brödraskapet har med framgång lyckats etablera sig på alla nivåer i det svenska samhället – i regeringskansliet, domstolarna, bidragsutbetalande myndigheter, media och forsknings- och utbildningsväsende.”

Enligt en rapport skriven 2016 på uppdrag av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB dnr 2017-1287) har brödraskapet startat en serie sidoorganisationer som haft stor betydelse, som till exempel Islamic Relief, studieförbundet Ibn Rushd, Sveriges Unga Muslimer och Islamiska förbundet i Sverige. Rapporten konstaterar vidare att ”under årens lopp har Muslimska brödraskapet genom en uppsjö av organisationer kunnat etablera en helt dominerande position inom det statsunderstödda så kallade civilsamhällets muslimska del. Det är många miljoner som slussats in från svenska skattebetalare in i världens största islamistiska organisations svenska gren”.

Denna rapports slutsatser är ytterst väsentliga för vår diskussion om parallellsamhällets och separatismens utveckling:

Enklavisering av den typ som förespråkas av Muslimska brödraskapet kommer sannolikt också innebära problem för det svenska samhällets möjligheter att bedriva en effektiv integrationspolitik. Migration från Afrika och Mellanöstern kommer sannolikt att fortsätta under kommande år både i form av anhörig- och flyktinginvandring. I det här perspektivet kan MB:s parallella islamiska sektor fungera som en konkurrerande samhällsstruktur i förhållande till det etablerade sekulära samhället. Givet att Muslimska brödraskapet har som målsättning att öka antalet utövande muslimer på svenskt eller europeiskt territorium så är sannolikheten stor för att det kommer att uppstå en ”dragkamp” mellan majoritetssamhället och det islamiska samhället i Muslimska brödraskapets regi om vilka grundläggande normer som ska gälla för svenska medborgare. Muslimska brödraskapets islamiseringssträvanden kommer sannolikt att bygga in starka politiska och sociala spänningar i den svenska nationalstaten.

Detta stämmer väl överens med den beskrivning som Sameh Egyptson gör i sin uppmärksammade avhandling *Global politisk islam? Muslimska brödraskapet & Islamiska förbundet i Sverige* av Brödraskapets europeiska strategi, som för närvarande inte strävar efter att erövra den politiska makten och driva fram en fullskalig islamisering av samhället, utan att etablera det som ledande figurer i rörelsen, som Yusuf al-Qaradawi, har kallat ”muslimska ghetton” och ”erkännas som religiös minoritet och få laglig möjlighet att inrätta sina egna religiösa och kulturella institutioner”.

Muslimska brödraskapet är emellertid bara en av en stor mångfald av organisationer och nätverk som hör till den radikala och ofta våldsbejakande islamismen. Förankringen av dessa nätverk i förorternas Sverige blev tydlig redan på 00-talet, men deras styrka skulle uppnå spektakulära nivåer i samband med Islamiska statens (också känd som Daesh med en akronym av dess arabiska namn) framgångar i Mellanöstern. Då visade dessa nätverk en uppseendeväckande stor förmåga att rekrytera och skicka iväg hundratals ungdomar till kampen för ett islamistiskt kalifat i Iraks och Syriens territorier.

I regeringens senaste redogörelse för tillämpningen av lagen om särskild utlänningskontroll (regeringens skrivelse 2022/23:38) konstateras att mellan 2003 och 2011 ”reste sammantaget åtminstone ett 40-tal våldsbejakande islamister från Sverige till olika konfliktzoner för utbildning och deltagande i våldshandlingar”, men redan under 1990-talet hade de första resorna med motsvarande syfte inträffat, främst till Afghanistan och Balkan. Men allt detta var en västanfläkt i förhållande till det som snart skulle komma: ”Sedan 2012 har cirka 300 personer rest till Syrien och Irak för att ansluta sig till våldsfrämjande islamistiska organisationer, främst Daesh, men även ett mindre antal till al-Qaidakopplade grupper.”

Att många av dessa personer har återvänt till Sverige ”med utökad förmåga till våldshandlingar”, som det står att läsa i den citerade redogörelsen, kommer givetvis att utgöra det främsta hotet mot landets inre säkerhet under överskådlig tid och visar med all tydlighet att den islamistiska separatismen befinner sig i en klass för sig i jämförelse med andra separatistiska företeelser.

Kampen mot separatismen

Separatismen i dess olika gestalter har slagit rot i Sverige som en produkt av en mångfald faktorer, där sociala strukturer och kulturella mönster som följer i invandringens spår har samspelat med en växande utsatthet och segregation som i allt väsentligt betingas av inhemska faktorer, som exempelvis arbetsmarknadens strukturer och regler, bostadsbeståndets beskaffenhet och tillgänglighet, välfärdssystemets förmåner samt de krav och förväntningar som har präglat vårt sätt att ta emot nyinvandrade personer. Denna unika kombination har gett upphov till miljöer där utanförskapet härskar och skapar sina egna reaktionsmönster inför ett samhälle som för många inte bara är främmande utan hotar de ärvda gruppssammanhållnings- och lojalitetsformerna, både på det materiella och det kulturella planet. Traditionella maktstrukturer, tillgång till ekonomiska resurser och status, värderingar, religiös tro, könsroller och identitet blir satta under ett stort förändringstryck i ett nytt land präglad av modernitetens sekulära åskådning och individcentrering. Det är en omvälvande anpassningsprocess till helt nya omständigheter, som ofrånkomligen omgestaltar både gruppernas och individernas levnadsvillkor, referensramar och beteendemönster.

Det handlar om en kreativ process, där nya makthierarkier, kulturella normer, lojaliteter och identitetsmarkörer kan växa fram och där de gamla kan få nya former och resurser, men också bli överspelade av nya aktörer och mer ändamålsenliga reaktionsmönster. Denna aspekt är central för att begripa det som håller på att inträffa i parallellsamhällenas och separatismens Sverige. Ingenting är i förväg givet, det finns ingen deterministisk mekanism, ingen kulturell essens eller ärvda strukturer och förhållnings-sätt som förblir opåverkade i en sådan process.

Häri ligger också våra möjligheter att påverka och förändra. Det som mottagarlandet eller majoritetssamhället gör har en stor betydelse för hur denna kreativa anpassningsprocess kommer att utvecklas. Det vi ser växa fram i våra utanförskapsområden är inte en importerad verklighet, även om det finns viktiga och omistliga beståndsdelar som har kommit utifrån. Det är en svensk verklighet, det är Sverige på ett sätt som vi inte känner igen, ett slags Motsverige som, om vi inte är blinda inför våra egna skapelser, påminner oss om det vi har gjort och inte gjort i syfte att kanalisera det enorma inflöde av människor från alla världens hörn som Sverige har tagit emot under det senaste halvsekle. Det är dags att inse att Rinkeby, Rosengård, Hammarkullen, Vivalla, Navestad, Skäggetorp och andra utsatta områden inte bara finns i Sverige, utan är en produkt av Sverige.

Nu står vi inte längre i begynnelsens begynnelse, då våra möjligheter att påverka nykomlingarnas anpassning var som störst. Nu har vi väl cementerade strukturer och kulturmönster att ta itu med. Och nya invandrare kommer oftast att påverkas av detta andra Sverige, parallellsamhällenas Sverige, där släkt, vänner och bekanta lever och verkar, mer än vad det andra Sverige kan föreställa sig. Och detsamma gäller barnen

som växer i dessa miljöer: "Ortens barn" socialiseras i en verklighet som vår skola, de sociala myndigheterna och polisen har starkt begränsade möjligheter att påverka i den riktning som vi skulle önska oss.

Därmed inte sagt att slaget är förlorat, att vi inte kan vrida på den utveckling som idag hotar så många individers frihet och vår sammanhållning som samhälle. Men dessa påpekanden, och allt det som ingående har diskuterats i de föregående kapitlen, ger oss en realistisk uppfattning om det svåra dagsverke som vi har framför oss om vi på riktigt tar oss an kampen för ett Sverige som hänger ihop, ett land som inte splittras i en mångfald mikrogemenskaper som inte ser varandra som delar av samma gemenskap utan som hotande fiender att hålla borta eller rent av besegra.

Att bekämpa separatismen förutsätter en kamp för en inkluderande gemenskap, som bjuder in alla som vill vara med och ställer sig bakom det öppna, toleranta och jämställda samhällets grundprinciper. Separatismen erbjuder en alternativ gemenskap, en motgemenskap som definieras genom en radikal opposition till det svenska liberal-demokratiska samhällets värderingar, normer och institutioner. Att bekämpa dess utbredning fordrar både verkningsfulla repressiva metoder och omfattande sociala insatser, men det räcker inte med det. Vi måste dana en ny och tilltalande gemenskap, en svensk gemenskap som inte förnekar utan bygger på den kulturell-etniska mångfald som är vår omistliga verklighet.

Bejakandet av en pluralistisk nationell gemenskap är enligt vår mening den ledstjärna som bör orientera alla de konkreta insatser och åtgärder som vi gör på detta område. Det handlar om att framhäva behovet av en stark svensk nationell gemenskap, som kräver lojalitet och vilar på gemensamma kulturella referensramar, och samtidigt inte exkludera de individer och grupper som bejaktar den allmänt gällande samhällskulturen men vill hålla vid liv en annorlunda etnicitet, både i det privata och genom en aktiv föreningsverksamhet.

Det helt avgörande i ett sådant perspektiv är att hindra att denna mångfaldsvänliga hållning omvandlas, som har hänt hittills, till en plattform för sekteristiska och separatistiska strävanden. Genom att vara stenhårda mot den mångfald som underminerar den nationella gemenskapen kan man vinna acceptans för en bred och berikande mångfald.

Nationen är fortfarande idag, och så kommer det att förbli under överskådlig tid, den i särklass viktigaste politiska arenan för det sociala livets organisering och dessutom den som bäst kan stå emot de krafter som vill splittra vår samhällsgemenskap. Utan en stark nationell gemenskap får vi tyvärr inte en idyllisk postnationell ordning, utan en värld av stammar och klaner, av separatistiska mikrosamhällen och maffior, av lokala hövdingar och herrar i ett slags återfeudaliserat samhälle.

Utan en enande identitet på nationell nivå, utan gemensamma berättelser, utan ett stolt "vi svenskar" som samlar oss alla bortom idrottsarenorna, får vi inte ett samhälle av vidsynta kosmopoliter, utan en mångfald sekteristiska identiteter och en splittrande identitetskamp, där det som vi inte delar med varandra, som hudfärg, religion, ursprung, etnicitet, sexuell läggning, livsstil eller politiska preferenser, blir den överordnade identitetsprincipen. Det är precis detta som tyvärr håller på att hända inför våra ögon.

Avgörande i den konkreta kampen mot separatismen är en politisk medvetenhet om hur viktig, brådskande och komplex denna uppgift är, men också om hur svår och smärtsam den kommer att bli. De krafter som måste besegras kommer inte att ge sig utan strid och förfogar i många fall över en ansenlig våldskapacitet. Men vi måste förstå att denna uppgift inte kan uppskjutas, ty separatismens krafter växer för varje dag som

går och det kan komma en tid då denna kamp praktiskt taget inte kan vinnas. Om detta vittnar många länders tragiska erfarenheter.

Bara en regering som vågar göra denna strid till en av dess absolut mest prioriterade uppgifter och är beredd att betala dess plågsamma pris kan lyckas sätta stopp för separatismens utbredning i vårt samhälle. Här duger det inte med den sedvanliga kombinationen av högtravande tal och halvhjärtade insatser. Det som istället behövs är dels mycket politiskt mod, styrning på högsta nivå, kunskap och samordnade insatser på olika fronter, dels ett batteri av konkreta åtgärder riktade mot den separatism som idag frodas i Sverige.

Ett program mot separatismen behövs

Separatismens framväxt och starka ställning i Sverige hotar inte bara tiotusentals människors frihet, utan också rättsstatens existens och grunderna för den svenska demokratin. Det handlar med andra ord om en systemhotande utmaning av första dignitet. Därför måste Regeringskansliet ta det direkta huvudansvaret för att leda arbetet mot separatismen. En central del av detta arbete bör inriktas mot att skydda staten från infiltration och skydda det offentliga företrädare från otillåten påverkan.

För att vara verkningsfullt behöver arbetet med att rycka upp separatismens rötter först och främst fokusera på insatser i de områden som de facto kontrolleras av separatisterna. Precis som det finns "failed states" runt om i världen som domineras av krigsherrar, klaner och maffior, så finns det bostadsområden i Sverige där separatister har intagit en starkare ställning än myndigheterna, ersatt rättsstaten och till och med tagit över våldsmonopolet. Dessa områden bör betraktas som misslyckade kriszoner ur social men också byggnadsmässig synvinkel och starkt prioriteras i kampen mot separatismen.

Det är grunderna för föreliggande tolvpunktsprogram i kampen mot separatismen. Vi är medvetna om att mycket mer behöver göras, inte minst gällande utanförskapets orsaker och drivkrafter eller inom specifika områden som exempelvis kampen mot hederskulturen och det förtryck och våld som följer i dess spår. Sverige står inför en rad sammankopplade utmaningar som vi måste ta oss an om vi vill motverka landets allt mer hotande splittring. Separatismen är en av de mest brådskande av dessa utmaningar. Vi ledamöter föreslår programmet nedan för att på riktigt inleda kampen mot dess systemhotande närvaro.

Regeringen bör införa en ledningscentral mot separatism inom Regeringskansliet, med experter och praktiker inom området som tar fram de riktlinjer och direktiv med hjälp av vilka regeringen kan samordna och styra myndighetsarbetet mot de separatistiska krafterna.

En årlig separatismens karta bör tas fram för att kartlägga separatismens utbredning och karaktär. Olika separatistiska organisationer och nätverk måste specifikt definieras och deras organisationsformer och metoder ingående belysas. Som central komponent bör ingå en kartläggning av förekomsten av tystnadskultur och otillåten påverkan riktat mot socialtjänst, skola, polis och annan myndighetspersonal.

En särskild sekretessform för att skydda tjänstemän som arbetar i utsatta områden och mot kriminella grupper bör införas. Otillåten påverkan av tjänsteman bör kriminaliseras som ett brott med högt straffvärde. Anställda i offentlig verksamhet bör i sin tur

underteckna ett samhällskontrakt gällande sekulära värden och icke-diskriminering i sin tjänsteutövning.

Lär av Frankrike och skapa en separatismlag – en samlad lagstiftning med specifika brottskategorier för separatistisk verksamhet. Lagen bör även inkludera särskilda befogenheter för polis, myndigheter och domstol att agera inom detta område.

Lär av Danmark. Riv misslyckade områden och bygg upp nya attraktiva områden med blandade upplåtelseformer och trygghetsfokus. Kontrollen av de fysiska miljöerna är avgörande för gäng, klaner och islamisters makt. Kampen för att återta kontrollen över de områden där en parallell samhällsordning härskar bör därför starkt prioriteras.

Föreningsförbud, förbud att verka inom en förening, religiös församling eller andra juridiska personer bör, likt näringsförbud, kunna utdömas företrädare ifall föreningen används för att begå brott eller praktiserar eller uppmanar till separatism eller våld.

Det bör bli enklare att förverka hyreskontrakt till lokaler som används till radikal eller kriminell verksamhet. Radikala moskéer och lokaler som tillhör kriminella element ska kunna förverkas genom beslut av domstol om de används i separatistiska eller systemhotande syften.

Det behövs en frigörande upplysningskamp inom sex- och samlevnadsområdet i de utsatta områdena. Att som i dag ha ett klimat där frågor som sexuella relationer före äktenskap, oskuldskrav, preventivmedel, abort och hbtqi-personers relationer tabubeläggs skyddar frihetsinskränkande patriarkala och religiösa värderingar och maktstrukturer. Därför ska en förhöjd information om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) införas i våra utsatta områden. Det behövs även ett nytt straffrättsligt förbud mot kvinnoförnedrande moralpoliser samt utomrättsliga rättegångar och avtal så som brudgåva och förmyndare för kvinnor för att godkänna skilsmässor.

Slöjan är de islamistiska separatisternas främsta vapen för att kontrollera flickors sexualitet och frihet. Skolan bör vara slöjfri upp till tolv års ålder då barn anses vara mogna nog att ta egna beslut i frågan. Daghem ska inte tillåtas om en förskola ligger tillräckligt nära barnets hem.

Slå ut separatisternas finansieringskällor. Den nuvarande borgerliga regeringen har föreslagit ett antal reformer inom Tidöavtalet för att komma åt separatisters finansieringskällor, bland annat förbud av utländsk finansiering av religiösa samfund och förslag som handlar om att lättare beslagta kriminella gängs tillgångar. Men för att bekämpa separatismen i Sverige behövs fler insatser riktade mot deras finansiella källor, inte minst vad gäller kartläggandet av allt ekonomiskt stöd till separatistiska organisationer och deras eventuella kriminalisering i specifika fall.

Som Liberalerna tidigare föreslagit bör demokrati- och jämställdhetskrav som gäller all bidragsgivning på nationell, regional och kommunal nivå införas och deras uppföljning strikt kontrolleras. En myndighet bör ansvara för all utbetalning av stöd till civilsamhället och kontrollera dess användning. Myndigheten ska även tillhandahålla ett register över alla bidrag som betalas ut. Ett nationellt ställföreträdarregister för alla föreningar som uppbär samhällsstöd bör införas.

Skydda välfärden från separerande krafter. Samtliga privata aktörer inom välfärden, i första hand hälso- och sjukvården, ska skriva på ett nationellt samhällskontrakt och acceptera demokrati- och jämställdhetsvillkor för att få utföra välfärdsuppdrag. En fristående myndighet, t.ex. Socialstyrelsen, bör få ansvar för att granska företag och andra som agerar inom skattefinansierad välfärdssektor med rätt att neka aktörer stöd ifall dessa inte uppfyller samhällskontraktet och tillämpar demokrati- och jämställdhetskraven eller har företrädare med en separatistisk agenda.

Mauricio Rojas (L)

Juno Blom (L)

Robert Hannah (L)